

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-09-20

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, regeringsrådet Carina Stävberg och justitierådet Ella Nyström.

Alkolås vid rattfylleri

Enligt en lagrådsremiss den 15 juli 2010 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
2. lag om ändring i lagen (1998:489) om försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Jonas Ragell och rättssakkunnige Paul Sjögren.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Hittills har möjligheten till villkorlig återkallelse av körkort under en villkorstid varit en försöksverksamhet, som varit reglerad i en särskild lag. I lagrådsremissen föreslås ett permanent sådant system som alternativ till körkortsåterkallelse. Förslaget medför att 15 nya paragrafer ska införas i körkortslagen och att ändringar görs i ytterligare 14 paragrafer. Lagtekniskt föreslås att "villkor om alkolås" ska bli ett slags körkortsingripande.

Ett i lagförslaget flitigt förekommande uttryck är ”i stället för”. Det används främst för att poängtera att regleringen i en bestämmelse är avsedd att ersätta en annan reglering i lagen. Denna upplysning kan i vissa fall tjäna som ett förtydligande av en bestämmelses tillämpning men kan också framstå som onödig i sammanhanget (se vissa bestämmelser i det följande). I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör en genomgång göras för att klargöra i vilka bestämmelser denna språkliga konstruktion kan utmönstras. Vidare anges beslutsmyndigheten i den föreslagna lagtexten som antingen körkortsmyndigheten eller Transportstyrelsen. För konsekvensens och tydlighetens skull bör endast en benämning användas. Enligt Lagrådets mening borde därvid termen körkortsmyndighet vara att föredra, eftersom rätten att utse behörig myndighet då tillförsäkras regeringen, men å andra sidan innehåller flera bestämmelser i nuvarande körkortslag redan benämningen Transportstyrelsen.

Förslaget till lag om ändring i körkortslagen

3 kap. 20 §

Enligt andra stycket andra meningen får kunskapsprov inte avläggas om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkoholås ”i stället för att körkortet återkallats” och villkorstiden inte löpt ut. Som påpekats i inledningen kan detta uttryck i vissa fall tjäna som ett förtydligande av en bestämmelses tillämpning. I denna paragraf är dock upplysningen överflödigt och kan utgå. Lagrådet föreslår att bestämmelsen formuleras om och ges följande lydelse:

Detsamma gäller om körkortsinnehavet förenats med villkor om alkoholås och villkorstiden inte löpt ut.

4 kap. 6 §

Vad Lagrådet anfört under 3 kap. 20 § gäller även i fråga om 4 kap. 6 § tredje stycket 2. Bestämmelsen föreslås få följande lydelse:

2. har varit förenat med villkor om alkohol under de tre senaste åren.

Om detta förslag godtas bör den i remissen föreslagna ändringen i fjärde stycket inte göras.

4 kap. 7 §

Lagrrådet föreslår att andra styckets sista mening förtydligas och ges följande lydelse:

Ett godkännande som handledare får inte heller meddelas den vars körkortsinnehav är eller under de senaste tre åren har varit förenat med villkor om alkohol.

4 kap. 8 §

Av första stycket framgår att ett godkännande som handledare upphör att gälla om handledarens körkort återkallas. I en ny andra mening föreskrivs att detsamma gäller om handledarens körkort, i stället för att återkallas, förenas med villkor om alkohol. Från juridisk synpunkt bör förenandet av villkor kopplas till körkortsinnehavet och inte till körkortet som sådant. Den tekniken har också, med något undantag, tillämpats i övriga bestämmelser i remissen. Vad Lagrådet anfört under 3 kap. 20 § i fråga om ”i stället för att återkallas” gäller även här. Mot denna bakgrund föreslås att första stycket andra meningen ges följande lydelse:

Detsamma gäller om handledarens körkortsinnehav förenas med villkor om alkoholås.

5 kap. 1 §

Formuleringen av det föreslagna tillägget i första stycket bör anpassas till det uttryckssätt som använts i andra paragrafer. Det föreslås att stycket ges följande lydelse:

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet, genom varning eller genom att körkortsinnehavet förenas med villkor om alkoholås.

5 kap. 2 §

Innebörden av bestämmelsen i första stycket tredje meningen bör kunna uttryckas tydligare än vad som är fallet i förslaget. Bestämmelsen skulle förslagsvis kunna ges följande lydelse:

Vad som föreskrivs om spärrtid i 6 § andra stycket gäller endast körkort. Vad som föreskrivs om villkor om alkoholås för körkortsinnehav i 16–27 §§ gäller endast den som har körkort.

I detta sammanhang bör också ordet "sägs" i de två första bestämmelserna bytas ut mot "föreskrivs".

5 kap. 6 §

I ett nytt andra stycke regleras hur lägsta spärrtid ska bestämmas vid återkallelse av körkort för den som fått avslag på en ansökan om körkortsinnehav förenat med villkor om alkoholås och den som varit behörig att göra en sådan ansökan men inte gjort det. Någon bestämmelse om högsta spärrtid vid en sådan återkallelse finns däremot inte. Vid föredragningen har framkommit att denna tid, i

likhet med vad som gäller vid körkortsåterkallelse enligt första stycket, ska bestämmas till tre år. Detta bör uttryckligen framgå av lagtexten. Lagrådet föreslår att andra stycket ges följande lydelse:

Om körkortet återkallas för den som avses i 16 § första stycket, ska spärrtiden bestämmas till lägst den villkorstid som enligt 20 § skulle ha bestämts vid bifall till en ansökan enligt 17 § och högst tre år.

5 kap. 15 a §

I den föreslagna andra bestämmelsen anges inte någon längsta spärrtid vid vars utgång ett nytt körkort ska utfärdas utan ansökan. Vid den diskussion som uppstod vid föredragningen framkom att det var fråga om spärrtider av kortare slag. Om avsikten är denna borde detta på något sätt framgå av lagtexten eller åtminstone av författningskommentaren.

5 kap. 16 §

Paragrafen innehåller förutsättningarna för att villkor om alkohol ska kunna beslutas. Förutsättningen enligt första stycket 3 är att körkortet ska återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av vissa brott. Enligt Lagrådets mening är uttrycket "ska återkallas" mindre lämpligt eftersom det av 5 kap. 1 § framgår att villkor om alkohol föreslås bli ett särskilt körkortsingripande.

Vidare bör det tydligare framgå att det är ett och samma körkort som avses i punkterna 1 och 3 i första stycket.

Mot bakgrund av vad nu sagts föreslår Lagrådet att stycket omformuleras och ges följande lydelse:

Bestämmelserna i 17–27 §§ samt 7 kap. 8 a § är tillämpliga i fråga om den som

1. är permanent bosatt i Sverige och
2. har ett körkort som
 - a) är utfärdat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och
 - b) kan återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av brott mot 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott till följd av alkoholförtäring.

I andra styckets andra mening anges att bestämmelserna om villkor om alkohol inte tillämpas vid återkallelse av ett körkort i fall som avses i 23–25 §§. I 24 § regleras hur villkor om alkohol och körkortsåterkallelse ska samordnas när sådana körkortsingripanden sammanfaller. I 23 och 25 §§ regleras återkallelse efter att beslutet om villkor om alkohol undanröjts på grund av att körkortsinnehavaren inte längre uppfyller kraven på lämplighet. Lagrådet ifrågasätter om det kan bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna om villkor om alkohol vid återkallelse av körkort i de fall som avses i 23–25 §§.

5 kap. 17 §

Bestämmelsen i andra stycket bör förtydligas i vissa hänseenden och kan förslagsvis ges följande lydelse:

Om körkortsinnehavet har förenats med villkor om alkohol tills vidare och villkorstiden löper när slutlig körkortsåterkallelse kan beslutas, får beslut om att körkortsinnehavet ska förenas med villkor om alkohol meddelas utan ansökan.

5 kap. 18 §

Vad ansökan ska innebära bör preciseras i paragrafens inledning. Således bör paragrafen inledas med orden:

En ansökan om beslut om villkor om alkohol ska innehålla ...

5 kap. 19 §

De inledande orden bör, i likhet med vad som föreslagits i fråga om 18 §, innehålla en precisering av vad för slags ansökan som avses.

5 kap. 20 §

Första styckets andra mening bör lyda:

Villkorstiden ska vara ett år, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

5 kap. 21 §

Första styckets andra mening bör lyda:

I fall som avses i 24 § ska ett nytt körkort utfärdas.

5 kap. 22 §

I paragrafen anges de förutsättningar och begränsningar som gäller vid framförandet av körkortspliktiga fordon för den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås. Att regleringen avser vad som gäller "under villkorstiden" torde vara självklart. Denna upplysning i första stycket första meningen är överflödigt och kan utgå. Enligt andra stycket ska körkortshavaren följa vissa föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag. Av författningskommentaren framgår att däri inbegrips även föreskrifter som ska meddelas med stöd av ett bemyndigande av regeringen i en förordning. Orden "föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag" bör i sådant fall bytas ut mot "föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag".

Lagrådet föreslår att paragrafen formuleras om och ges följande lydelse:

Den vars körkortsinnehav är förenat med villkor om alkoholås får

1. framföra körkortspliktiga fordon endast i Sverige, och
2. framföra endast sådana körkortspliktiga fordon som är utrustade med ett godkänt alkoholås.

Körkortshavaren ska följa de föreskrifter som meddelas i anslutning till denna lag.

5 kap. 23 §

Det framgår inte av paragrafen att med återkallelse avses även återkallelse tills vidare (jfr förslagets 4 kap. 6 § samt 5 kap. 16, 20 och 24 §§). Det får dock antas att avsikten är denna, och då bör ett tredje stycke som ger uttryck härför tas in i paragrafen. Som en följd härav bör andra stycket justeras.

Andra och tredje styckena skulle kunna ges följande lydelse:

Om beslutet undanröjs, ska körkortet återkallas. En spärrtid ska då bestämmas som motsvarar den återstående villkorstiden.

Med återkallelse avses i andra stycket även återkallelse tills vidare enligt 5 kap. 5 § och med spärrtid sådan giltighetstid som beslutats enligt den paragrafen.

5 kap. 24 §

Första stycket bör tydliggöras på så sätt att huvudsatsen får följande lydelse:

---, ska beslutet om villkor om alkoholås avse innehavet av det körkort som utfärdas efter återkallelsen.

5 kap. 25 §

Här bör tilläggas ett fjärde stycke med motsvarande innehåll som i det ovan föreslagna tredje stycket i 5 kap. 23 §. Om ett sådant tillägg görs kan paragrafens andra stycke förenklas något.

5 kap. 26 §

I paragrafen anges bl.a. att provorgan ska godkännas genom ackreditering enligt lagen om teknisk kontroll eller motsvarande förfarande. Det framgår inte av lagrådsremissen vad som avses med "motsvarande förfarande". Kan exempelvis ett svenskt privaträttsligt subjekt tillhandahålla ett dylikt förfarande?

5 kap. 27 §

Enligt bestämmelsen får ett godkännande av en viss typ av alkolås återkallas om förutsättningarna enligt 26 § inte längre finns eller om föreskrifter om alkolås som meddelats med stöd av 10 kap. 1 § inte iakttagits. Lagrådet ifrågasätter om hänvisningen till 26 § är riktig. Tillämpningen av 27 § gäller godkända typer av alkolås som redan genomgått en prövning av ett godkänt organ enligt 26 §. Vilka närmare förutsättningar som ska vara uppfyllda för att ett alkolås ska få användas, t.ex. vad som krävs för att låset ska överensstamma med gällande standard, framgår inte av 26 §. Hänvisningen till paragrafen torde därför vara felaktig och bör utgå. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad som anförts under 22 § i fråga om "föreskrifter som meddelas med stöd av denna lag" föreslås att paragrafen ges följande lydelse:

Den typ av alkolås som används ska vara godkänd. Ett godkännande får återkallas om föreskrifter om villkor om alkolås som meddelats i anslutning till denna lag inte iakttagits.

7 kap. 8 §

Lagrådet föreslår att första styckets tredje mening ges följande lydelse:

Har giltigheten av ett beslut om återkallelse av körkort tills vidare eller villkorstid vid villkor om alkohol löpt ut när slutligt beslut om körkortsingripande fattas, ska den tid under vilken körkortet varit ogiltigt eller körkortsinnehavet varit förenat med villkor om alkohol räknas av från spärrtiden.

Övrigt lagförslag

Förslaget lämnas utan erinran.